

Göteborgs universitet

Dnr GU 2024/724

Utbildningsdepartementet

Diarienummer: U2024/00641

u.remissvar@regeringskansliet.se

rasmus.lukk@regeringskansliet.se

Remissvar gällande utkast till lagrådsremiss Skärpta krav i sfi (U2024/00641)

Göteborgs universitet inkommer härmed med synpunkter på utkast till lagrådsremiss Skärpta krav i sfi (U2024/00641)), där regeringen särskilt önskat synpunkter på avsnitt 6.4 och 8.

Sammanfattning

Förslaget innebär att rätten till kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare (sfi) ska gälla i tre år med möjlighet till förlängning, om det finns särskilda skäl, med högst sex månader i taget. Den totala tiden för förlängning ska dock inte få överstiga tre år. Förslaget innebär också att för den som har tagits emot till sfi före ikraftträdandet ska rätten att delta i utbildningen gälla till och med 2027 med samma möjligheter till förlängning som för den som har tagits emot till sfi för första gången efter ikraftträdandet.

Vi håller med om att kommunal vuxenutbildning i svenska för invandrare behöver stärkas. Vi vänder oss dock emot lagrådsremissens ensidiga betoning av individens ansvar. Det framstår som om de skärpta kraven i högre grad gäller för sfi-deltagarna än för de huvudmän som ansvarar för att organisera och genomföra en kvalitativ svenskundervisning för vuxna.

I likhet med utredningen anser vi att det kan behövas en tidsgräns för sfi. Vi anser dock att beslutet om tidsbegränsning bör förankras i forskning om vuxnas andraspråksinlärning i stället för att motiveras med arbetsmarknadspolitiska överväganden.

Det är bra att det finns möjlighet för huvudmännen att bevilja förlängning av utbildningen. Det behöver dock tydliggöras på vilka grunder förlängning kan beviljas, eftersom huvudmännens olika tolkningar annars riskerar att leda till godtyckliga beslut och ojämlika villkor i landet.

Avsnitt 4.4 - Kommunen ska nå dem i kommunen som har rätt till sfi och motivera dem att delta i utbildningen

I lagrådsremissen ges exempel på hur kommunen ska nå personer som har rätt till sfi, men det är oklart på vilka sätt personer ska motiveras att delta i sfi, vilket kan leda till godtyckliga åtgärder. Handlar det om piska eller morot? Se även avsnitt 6.1.

Avsnitt 6.2 - En elevs kunskaper ska bedömas – om en sådan bedömning inte är uppenbart onödig

Att eleverna ska kartläggas innan studierna ser vi som en självklarhet för att kunna placeras i en för dem passande rätt studiegång. Det är inte helt tydligt vad det nya kartlägningsarbetet innebär. Vi vill dock uppmärksamma att många elever som söker till sfi bär på trauman som på olika sätt kan påverka testsituationen. Vad är det som mäts i dessa test? Hur gör man med de elever som har exempelvis kognitiva och sensoriska funktionsvariationer?

Det är oklart vad i rubriken och avsnittet som avses med ”bedömning av kunskaper”. Vilka kunskaper är det som ska bedömas? För vad kan bedömningen anses vara uppenbart onödig? Gäller det språkkunskaper i svenska, läs- och skrivförmåga, yrkesrelaterade kunskaper, eller något annat? Om bedömningen av några av nämnda kunskaper ska ligga till grund för lärarens planering av undervisningen och för den individuella studieplanen kan den inte i något fall anses vara uppenbart onödig.

I Skolverkets anvisningar om att i undervisningen utgå från elevers tidigare kunskaper och resurser används begreppet kartläggning av och en precisering av vad som ska kartläggas. Det är oklart varför det mer precisa ”bedömning av kunskaper” föreslås i lagrådsremissen.

Avsnitt 6.3 Det ska stå i den individuella studieplanen när eleven för första gången togs emot till sfi

Vi ser utmaningar med hur den individuella studieplanen föreslås hanteras mellan olika huvudmän, kommuner och utbildningsanordnare. Att de individuella studieplanerna är offentliga handlingar innebär att vad som kan skrivas i dessa planer blir av stor vikt och måste hanteras varsamt av alla parter. Eftersom vi vet att många elever som studerar inom sfi dessutom har skyddad identitet blir det ytterligare ett dilemma att hantera. Vad händer med dessa elever och hur ska informationen följa dem mellan olika utbildningsanordnare? Hur administrationen kring de individuella studieplanerna ska hanteras är otydligt framskrivet, och vilka uppgifter som ska finnas/respektive inte ska finnas i dessa studieplaner saknas det information om i lagrådsremissen.

Vi ser en farhåga i att ökade administrativa uppgifter för undervisande personal får konsekvenser när det gäller den tid som undervisande personal har till att undervisa. Hur säkerställs att undervisningstimmar fredas när de administrativa uppgifterna ökas på?

Avsnitt 6.4 - Rätten till sfi ska gälla i tre år

Vi håller med om att det kan behövas en tidsbegränsning för rätten att delta på sfi. Det är dock oklart på vilka grunder regeringen föreslår att den ska begränsas till tre år i stället för fyra år, vilket utredningen föreslår. På s. 34 sammanfattas att ”den samlade bilden” gör att regeringen anser att tiden kan kortas till tre år. Det uttrycks dock inga tydliga argument för att det skulle vara tillräckligt med tre år, vare sig med stöd i forskning om vuxnas andraspråksinläring eller någon annanstans.

Lagrådsremissen genomsyras av en föreställning som verkar utgå från att de elever som studerar på sfi skulle gynnas av en tidsbegränsning om tre år. I lagrådsremissen försvaras detta med att sfi-elevernas motivation skulle öka. Utredarna hävdar att det finns tydliga samband mellan motivation och utbildningens längd. Dvs ett grundläggande antagande i remisstexten är att om tidsramarna för en utbildning kortas ner, blir elever mer motiverade att bli klara i tid.

Detta grundantagande som lagrådsremissen vilar på är en stark förenkling som inte kan ligga till en grund för att tre år förordas framför fyra år.

Det är också oklart på vilket sätt lärarnas planering och genomförande av undervisningen underlättas av regeringens förslag (s. 33) om tidsbegränsning till tre år, i stället för fyra år. Tre år kan betraktas som en kort tid för vissa vuxna inlärare, inte minst deltagare som har kort skolbakgrund eller läser och skriver med ett annat skriftsystem. Vi anser att beslutet ska grundas på forskning om vuxna personers språkinlärning och -utveckling, snarare än på arbetsmarknadspolitiska överväganden. Att Svenskt Näringsliv tycker att det borde gå snabbare för vuxna deltagare att tillägna sig ett nytt språk, och kanske ett nytt skriftsystem, är inte ett bra argument.

Det saknas också en beskrivning av vilka krav som kan ställas på sfi-anordnarna för att tre års utbildning ska anses tillräcklig. Hur stort är maxantalet deltagare i en undervisningsgrupp? Hur stor andel av sfi-anordnarnas lärare ska vara behöriga? Vi anser att vissa krav behöver uppfyllas även av samhället om tidsgränsen ska gälla, åtminstone att en kvalitativ undervisning med behöriga lärare erbjuds. Det finns annars en risk för att kvaliteten på utbildningen skiljer sig åt mellan huvudmän och därmed blir förutsättningarna att tillgodogöra sig sfi-utbildningen ojämlika.

Vi håller med om att det ska ges möjligheter att ansöka om förlängning av sfi-undervisningen, även om det riskerar att utgöra en tung administrativ börda för respektive huvudman. De särskilda skäl som kan åberopas för förlängning behöver dock preciseras, för att undvika godtyckliga beslut. Det finns annars en risk för att huvudmän gör olika bedömningar av vilka skäl som kan anses giltiga för att bevilja förlängning. Exempelvis finns en risk för att kortutbildade vuxna inte klarar sfi-utbildningen på tre år och därefter skrivs ut från utbildningen utan möjligheter att komma tillbaka. Det vore negativt både för individen och för samhället.

Trots att själva åtgärden med förlängd tid måste anses vara till elevernas fördel, ser vi också att det finns en risk för stigmatisering av de elever som behöver genomgå en sådan process. Att inte klara studierna inom den utsatta tiden, kan upplevas som ett misslyckande och ett utpekande.

Kapitel 9 – Konsekvensbeskrivningar

Ekonomiska konsekvenser för kommunerna. På s. 53 står att eleverna genom förslaget förväntas gå fortare framåt i sina studier än vad som är fallet nu, eftersom många elever läser i så olika studietakt att det förvärrar lärarnas undervisning. Det är oklart hur regeringen menar att föreliggande förslag skulle medföra att elever läser i samma studietakt. Även fortsättningsvis delas deltagarna in i olika spår, beroende på utbildningsbakgrund. I vilken takt deltagares språk kan utvecklas avgörs även av kvaliteten på den undervisning som erbjuds (se ovan om avsnitt 6.4).

Den konsekvensanalys som beskrivs för eleverna ger en ensidigt positiv bild. Det saknas en mer kritisk och omfattande syn på möjliga konsekvenser för denna grupp som kommer med så olika förutsättningar och studerar under skilda villkor. Framför allt saknar vi en diskussion om vad som ska hända med den grupp elever som förlorar sin rätt till sfi när tidsgränsen har löpt ut.

Beredning

Detta remissvar har beretts av Humanistiska fakulteten vid Göteborgs universitet i samråd med Utbildningsvetenskapliga fakulteten vid Göteborgs universitet. Inför upprättandet av remissvaret har synpunkter inhämtats från Institutionen för svenska, flerspråkighet och språkteknologi och Institutionen för pedagogik och specialpedagogik. Handläggare för remissvaret har varit utbildningsledare Kaj Johansson.

Åsa Arping

Dekan

Kaj Johansson

Utbildningsledare